

politiikka

Julkaisija Valtiotieteellinen Yhdistys ry
Utgivare Statsvetenskapliga Föreningen rf

JOENSUUN
KORKEAKOULUN KIRJASTO

3 1 -12- 1979

MUUAN RISTIRIITA

»Positivismusstreit», keskustelu positivistisen tieteenkäsitteiden ontologiasta ja tietoteoriasta, alkoi mannermaalla 1960-luvun puolivälissä. Ristiriita tämän galileisen ja sitä arvostelemaan aristotelisen suuntauksen välillä on Pohjoismaissa ilmennyt kaikkein syvimmin Norjassa, jossa koulukunnat aika ajoin asettuivat varsin kiivaasti toisiaan vastaan. Yhtenä ristiriidan seurauksena tunnettu norjalainen yhteiskuntakriitikko Arne Naess jätti professuurinsa. Hän oli kyllästynyt analyyttisen filosofian ja yleensäkin positivistisen ajattelun pystyttämiin ahtaisiin raja-aitoihin. Viime vuosina Arne Naess on omistautunut ekologisen järjestelmän kriittiselle tutkimukselle.

Muullakin Pohjoismaissa ongelma on tiedostettu. Meillä keskustelua on väitöskirjatason tutkielmia myöten käyty varsinkin filosofiassa, nimenomaan Reijo Wileniuksen ja hänen oppilaidensa johdolla.

Politiikan tutkimuksessa positivismista ja sen vaihtoehdoista on keskusteltu niin vähän, että tilannetta voi pitää suorastaan kiusallisena. Valtio-opin ja ns. politologian väliseen eroavuuteen on kiinnitetty huomiota vasta viime vuosina. Tästäkään aiheesta, joka ei vielä kata kaikkia tietoteoreettisen ristiriidan ulottuvuuksia, ei ole tahtonut syntyä hedelmällistä keskustelua. Mielipiteen vaihdon seuraajalle jää käsitys että puolustava leiri (politologit) ei siedä minkäänlaista kritiikkiä — ei suinkaan *kaikki* arvostelu voi olla *täysin* väärää?

Mainittu esimerkki kuvaa vain yhtä ongelman piirrettä. Useimmat tieteen harjoittajat eivät pääse näkemään moniakaan ilmentymiä positivistisen ja kriittis-hermeneuttisten suuntausten välisestä piilevästä ristiriidasta. Poliitiikka-lehdessä, politiikan tutkimuksen päivillä tai Valtiotieteellisessä Yhdistyksessä ei juuri lainkaan keskustella tästä ristiriidasta. Sitä tuhoisampaa voi se pääsuuntauksen vastaisen tutkimuksen syrjijäminen olla, minkä voi epäillä tapahtuvan todella merkityksellisessä yhteydessä: väitöskirja-arvosteluissa, viranhakuun liittyvissä asiantuntijalausunnoissa ja tieteellisen tutkimuksen ohjauksessa.

Eräistä vuosien varrella näkemistäni kirja- ja pätevyysarvosteluista olen oppinut ettei tieteessä vallitsevaa hegemoniaa kannata vastustaa. Ongelman ydin ei tietenkään vielä ole siinä todetaanko poikkeava tutkija »toisinajattelevaksi» vai ei. Tieteessä jos missään pitäisi vallita ontologisen ja tietoteoreettisen

ajattelun vapaus; arvostelijan sopii hyvinkin olla eri mieltä kuin arvosteltava. Mutta jos arvostelija pitääkin »väärää» tiedettä »huonona» tieteenä, ja esimerkiksi hylkää viranhakijan tällä perusteella? Liian usein sanotaan että vika on menetelmässä kun se kolmannen osapuolen mielestä näyttää olevan arvostelijan ja arvosteltavan erilaisissa heuristisissa näkemyksissä.

On aihetta epäillä että monet politiikan ja muidenkin yhteiskuntatieteiden tutkijat eivät edes tiedosta omaa ontologiaansa tai tietoteoriaansa. Erään käynnissä olevan tutkimuksen mukaan noin kaksi kolmannesta kaikista valtio-opissa suoritetuista väitöskirjoista ovat 1950-luvulta alkaen olleet galileisen tradition tuotteita; suurin osa survey-tutkimuksia ja poliittista ekologiaa. Vain neljännes on katsottava enemmän tai vähemmän aristoteliseen traditioon kuuluvaksi ontologiaansa, tietoteoriaansa, menetelmänsä ja aiheensa puolesta.

Piilevästä positivismiristiriidasta tuskin selviää muulla tavoin kuin tiedostamalla se. Poliitiikan tutkijat ovat nähdäkseni kiperästi julkistetun positivismikeskustelun tarpeessa. Tavoitteena ei ole oleva toisen heuristiikan korvaaminen toisella, tai vallitsevan hegemonian kaataminen uuden hegemonian hyväksi. Riittää jo se, että enemmän kuin tähän asti opimme ymmärtämään toisinajattelevaa tutkijaa.

Ralf Helenius

P.S. Prof. *Harto Hakovirran* alkaessa toimittaa *Politiikka*-lehteä vuoden 1980 alusta Tampereella toivotamme hänelle menestystä ja runsaasti avustajia vaativassa tehtävässä. Samalla kiitämme kaikkia *Politiikka*-lehden avustajia ja lukijoita toimikautenamme 1978—1979.

Toimitus